

TUTKIMUSSELOSTEET JA KOMMENTIT

ERÄITÄ NÄKÖKOHTIA VALTIOSÄÄNTÖKOMITEAN VÄLIMETINNÖSTÄ

Teuvo Pohjolainen

Valtiosääntökomitean välimietintöä laadittaessa komiteassa lähdettiin siitä, että jokainen komitean jäsen oli oikeutettu kirjauttamaan oman kantansa jokaisessa esille tulleessa osakysymyksessä. Käytännössä kannat kirjattiin siten, että sihteeristö laati keskustelujen pohjalta perusmallit. Niitä täydennettiin ja muotoiltiin komitean kokouksissa, joissa vähitellen myös jäsenet ilmaisivat, minkä mallin tai vaihtoehdon takana kukin seisoi. Jos jäsen ei ollut tyytyväinen mihinkään esitettyyn vaihtoehtoon, hän saattoi sanella oman vaihtoehdonsa, joka tietenkin otettiin mietintöön mukaan. Sihteeristöllä ei siten kannanottojen suhteen ollut manipulointiin mitään aihetta tai mahdollisuusiakaan.

Käytännössä mietintöön kirjattiin kaikkiaan 76 kannanottoa. Niistä oli yksimielisiä 29, joten äänestystuloksia mietinnössä on esitetty 47 kannanoton kohdalla. Näiden erimielisten kannanottojen kohdalla esitettiin vähintään kaksi erilaista vaihtoehtoa, mutta mahdollista oli kolmen tai useammankin vaihtoehdon esittäminen tiettyyn kannanottoon. Mitä useampia vaihtoehtoja tiettyyn kannanottoon sisältyy, sitä enemmän hajallaan jäsenten mielipiteet ovat olleet kannanoton alaisesta asiasta. Kirjattujen vaihtoehtojen määrä äänestystilanteissa vaihtelee kahden ja neljän välillä. Näiden päävaihtoehtoja esittävien kantojen lisäksi useat niistä ovat jakautuneet vielä erilaisiin alakohtiin, jotka kaikki kuitenkin hyväksyvät päävaihtoehdossa esitetyn. Näitä alakohtia ei ole huomioitu tässä tutkimuksessa, eikä niillä olekaan päävaihtohtojen veroista merkitystä erimielisyyksien/yksimielisyyksien kuvaajana.

Komiteaa asetettaessa otettiin huomioon tuolloiset voimasuhteet puolueiden keskuudessa eduskunnassa. Komiteasta tuli siten parlamentaarinen. Ei-sosialisteilla oli välimietinnön aikaan enemmistö luvuin 9—8. Komitean puheenjohtajaksi kutsuttiin Korkeimman hallinto-oikeuden presidentti *Aarne Nuorvala*, jonka rooliin lienee alunpitäen kuulunut eräänlaisena epäpoliittisena (tosin porvarina) sovittelijana toimiminen. Hänen lisäksi porvarilliselle puolelle nimettiin toinenkin puolueista riippumaton jäsen, oikeusministeriön kansliapäällikkö *Kai Korte*.

Tässä esityksessä tarkastellaan niitä yksimielisyyksiä/erimielisyyksiä, jotka ilmenevät mietinnön äänestyksiin johtaneissa kannanotoissa. Tutkimuksessa on laskettu erikseen jokaisen jäsenen yksimielisyys/erimielisyys kaikkien muiden jäsenten kanssa. Yksimielisyysarvot on ilmaistu prosenttilukuina, jolloin numeroarvo osoittaa miten monessa prosentissa äänestystilanteista kyseisten jäsenten kannanotot ovat yhtyneet. Saatujen indeksi-arvojen perusteella on laskettu edelleen puolueiden ja puolueyhmittymien välisiä ja sisäisiä yksimielisyysarvoja, sekä asetettu sen jälkeen ryhmät koheesiokaavioihin.

Ennen taulukoiden esittämistä on vielä syytä huomata muutama seikka. Ensinnäkin on todettava, että yksimielisyysarvoista ei suoraan voida päätellä henkilöiden tai ryhmittymien poliittista sijaintia. Esimerkiksi ei voida välttämättä olettaa, että Vennamon ollessa erimielistä oikeiston kanssa hän olisi niissä kysymyksissä lähempänä vasemmiston kantaa kuin oikeisto. Erimielisyys saattaa tällaisessa tapauksessa merkitä myös sitä, että Vennamo poikkeaa oikeiston mielipiteestä vielä oikeammalle. Erimielisyysarvot eivät siten kuvaa erimielisyyden suuntaa. Sen sijaan kylläkin voidaan korkeista yksimielisyysarvoista päätellä poliittinen läheisyys. Jos yksimielisyysarvo on 100, on luonnollisesti todettavissa, että jäsenten tai ryhmittymien valtiosääntöpoliittiset mielipiteet ovat identtiset.

Tämän esityksen tarkoituksena on tarkastella ennen muuta suurimpien poliittisten puolueiden välisiä yksimielisyyksiä valtiosäännön uudistamista koskevissa kysymyksissä välimietinnön perusteella. Erityisen kiintoisaa on tarkastella myös keskustapuolueen ja porvarillisen ryhmittymän ns. puolueista riippumattomien jäsenten tosiasiallisia yhteyksiä suurimpiin poliittisiin puolueisiin sekä näiden sijaintia poliittisessa kentässä valtiosääntökysymyksissä.

Tämän esityksen johtopäätöksiä tarkasteltaessa on vielä huomattava, että vaikka jäsenet ovat olleet puolueiden edustajia komiteassa ja vaikka useimmat jäsenet lienevät olleet läheisessä yhteistyössä puolueen päättävien elinten kanssa komitean työn kestäessä, mietinnössä esitetyt kannanotot eivät muodollisesti ole puolueiden virallisia kantoja. Puolueilta on pyydetty lausunnot välimietinnön johdosta marraskuun loppuun mennessä, jonka jälkeen voidaan tietysti tarkastella nyt esitettäviä yksimielisyysarvoja uudelleen.

Seuraavassa taulukossa (1) on esitetty Valtiosääntökomitean jäsenten keskinäiset yksimielisyysindeksit kaikissa välimietintöön sisältyvissä äänestystilanteissa. Taulukkoa seuraa kuvio (1), jossa taulukossa esiintyvät luvut on ryhmitelty jäsenten poliittisten näkemysten perusteella viiteen ryhmään. Poliittiseen oikeistoon kuuluviksi on luettu kokoomusta edustanut *Juuso Häikiö*, alunperin RKP:ta nyttemmin perustuslaillisia edustava *Georg C. Ehrnrooth* ja kristillistä liittoa edustava *Ahti Tele*. Poliittiseen vasemmistoon on luettu SDP:n edustajat *Antero Jyränki*, *Pauli Burman*, *Riitta Järvisalo-Kanerva*, *Klaus Mäkelä* ja *Väinö Vilponiemi* sekä SKDL:a edustavat *Aulis Juvela*, *Kalevi Kivistö* ja *Taisto Sinisalo*. Muut komitean puolueita edustavat jäsenet on kuviossa luettu poliit-

Taulukko 1. Valtiosääntökomitean jäsenten keskinäiset yksimielisyysindeksit* kaikissa äänestystilanteissa (N = 47)

	Nuorvala	Korte	Häikiö	Ehrnrooth	Tele	Merikoski	Vennamo	Kekkonen	Suorttanen	Jyränki	Burman	Järvisalo-Kanerva	Mäkelä	Vilponiemi	Juvela	Kivistö	Sinisalo
Nuorvala																	
Korte	96																
Häikiö	91	87															
Ehrnrooth	70	70	68	(4)													
Tele	79	79	74	74	(2)												
Merikoski	70	72	62	64	60	(6)											
Vennamo	43	43	45	55	45	47	(13)										
Kekkonen	53	51	51	40	53	49	38										
Suorttanen	81	77	77	68	79	53	47	60	(2)								
Jyränki	26	23	21	28	30	30	34	62	34								
Burman	26	23	21	28	30	30	34	62	34	100							
Järvisalo-K.	26	23	21	28	30	30	34	62	34	100	100						
Mäkelä	23	21	19	30	28	28	32	60	36	98	98	98					
Vilponiemi	26	23	21	28	30	30	34	62	34	100	100	100	98				
Juvela	15	17	15	26	28	32	40	51	23	89	89	89	87	89			
Kivistö	15	17	15	26	28	32	40	51	23	89	89	89	87	89	100		
Sinisalo	11	13	11	19	23	26	38	51	19	81	81	81	79	81	91	91	(4)

* Yksimielisyysindeksi = yhtenevien kannanottojen %-osuus kaikista äänestystilanteista.

Suluissa olevat luvut ilmoittavat niiden tapausten %-osuuden, joissa ko. jäsen on esittänyt yksinään muista eriävän kannanoton.

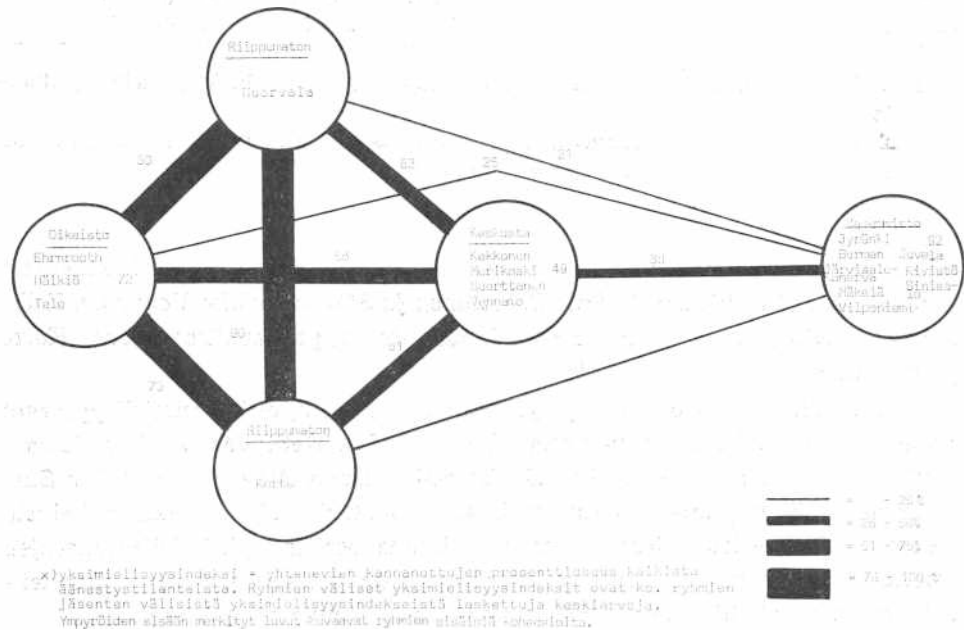
tiseen keskustaan kuuluviksi; nämä ovat liberaalien *Veli Merikoski*, keskustapuolueen *Matti Kekkonen* ja *Sulo Suorttanen* ja SMP:n *Veikko Vennamo*. Erikseen on kuviossa vielä sijoitettu ns. riippumattomat porvarilliset jäsenet *Korte* ja *Nuorvala*.

Taulukossa jäsenet on pyritty ryhmittelemään siten, että yksimielisyysarvot nousevat säteittäisesti vasemmalta alhaalta. Sijoittelu vastaa siten jossain määrin myös jäsenten keskinäisiä läheisyyksiä. Huomattava on kuitenkin *Sulo Suorttanen* sijainti, mikä johtuu siitä, ettei puolueita ole taulukossa haluttu hajottaa. Koheesiokaaviossa viivojen vahvuus osoittaa yksimielisyysarvojen astetta. Vaikutelmaa on pyritty selventämään vielä sijoittamalla mielipiteitään toisiaan lähellä olevat ryhmittymät myös kaaviossa lähekkäin.

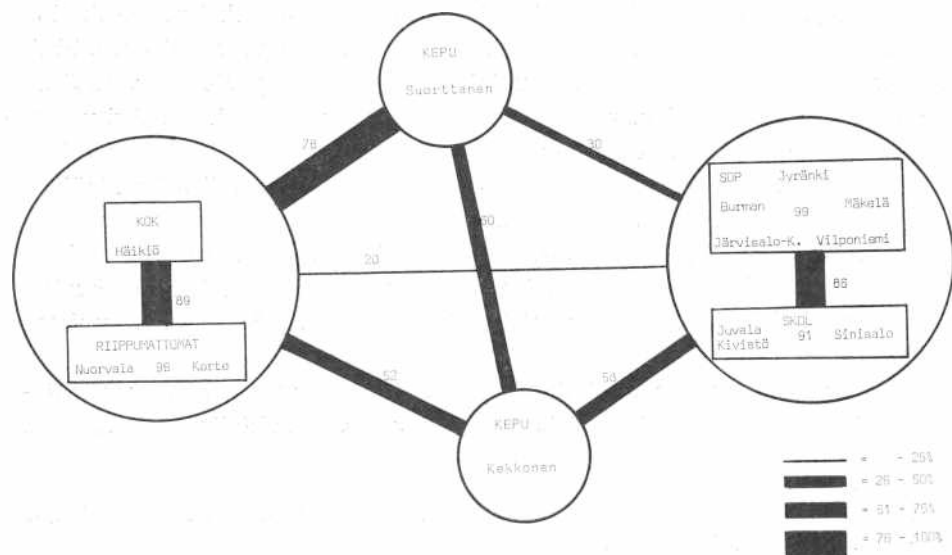
Kuviossa ympyröiden sisällä olevat luvut osoittavat kyseiseen ryhmään kuuluvien komitean jäsenten keskinäistä yksimielisten kannanottojen prosentuaalista osuutta kaikista (so. äänestystilanteen aiheuttaneista) kannanotoista. Luku on ryhmään kuuluvien jäsenten välisten yksimielisyyksien keskiarvo, jos ryhmään kuuluu enemmän kuin kaksi jäsentä. Ryhmiä yhdistävät viivat osoittavat yksimielisyysasteen eri ryhmien välillä. Viivojen yhteydessä olevat luvut ilmaisevat ryhmien väliset yksimielisyydet prosenttilukuina. Myös näissä tapauksissa kyseessä on ryhmiin kuuluvien jäsenten yksimielisyyksien keskiarvo.

Kuviosta 1 voidaan havaita, että pääjakautuma komiteassa on ollut vasemmiston ja porvarillisten ryhmien välillä. Myös keskiryhmät näyttävät olevan selvästi useammin yksimielisiä poliittisen oikeiston kuin vasemmiston kanssa. Erityisen silmiinpistävää on riippumattomina porvareina komiteaan valittujen Kortteen ja Nuorvalan korkea yksimielisyysindeksi poliittisen oikeiston kanssa. Taulukosta voidaan havaita, että Nuorvalan yksimielisyys kokoomuksen edustajan Juuso Häikiön kanssa on 91 %, mikä on yhtä korkea yksimielisyys kuin Taisto Sinisalonen yksimielisyys muiden SKDL:n edustajien kanssa ja huomattavasti — yli 30 prosenttiyksikköä — korkeampi kuin keskustapuolueen sisäinen koheesio.

Kuvio 1. Valtiosääntökomitean riippumattomien jäsenten sekä poliittisen oikeiston, keskustan ja vasemmiston keskinäiset yksimielisyysindeksit* kaikissa äänestystilanteissa (N = 47).

Kuvio 2. Riippumattomien sekä KOK:n, KEPU:n, SDP:n ja SKDL:n keskinäiset yksimielisyyksi- ja yksimielisyysindeksit valtiosääntökomitean kaikissa äänestystilanteissa (N = 47).

Valtiosääntökomitean työtä arvioitaessa on usein korostettu vasemmiston yhtenäistä esiintymistä komiteassa. Tämä näkyykin suhteellisen korkeana yksimielisyyssarvona vasemmiston jäsenten välillä; arvot vaihtelevat 81 ja 100 välillä. On kuitenkin huomattava, että samaan yksimielisyyssarvoon yltyvät myös ns. riippumattomat jäsenet yhdessä kokoomuksen kanssa. Paljon tästä korkeasta yksimielisyydestä eivät jää myöskään Teleen (krist.), Ehrnroothin (nyk. SPK) ja Suorttasen (Kepu) yksimielisyyssarvot keskenään ja riippumattomien sekä kokoomuksen kanssa.

Poliittiseen keskustaan tässä esityksessä luetut jäsenet ovat myös keskimäärin selvästi lähempänä poliittista oikeistoa kuin vasemmistoa. Keskiryhmiin luettavista edustajista vain Matti Kekkonen on jokseenkin yhtä kaukana poliittisesta oikeistosta ja vasemmistosta, onhan Kekkonen yksimielisyyssarvo samaa kuin kokoomuksen että SKDL:n kanssa sama 51 %. Erityisesti pienten puolueiden edustajilla on runsaasti kannanottoja, joissa nämä ovat yksin. Vennamo on ollut yksin omassa kannassaan peräti 13 %:ssa äänestystilanteista. On kuitenkin huomattava, että tämä tutkimus ei paljasta niitä mahdollisia kertoja, joissa SDP, SKDL tai Kepu ovat olleet puolueena yksin omassa kannassaan.

Seuraavassa kuviossa (2) on jätetty huomioon ottamatta pienten puolueiden edustajien kannanotot. Tarkastelussa ovat mukana vain neljän suurimman puolueen edustajat sekä ns. riippumattomat jäsenet. Laskentaperuste on sama kuin edellisessä kuviossa. Kuviossa on erotettu omiksi pääryhmikseen komitean »valtapolitit» ns. yhtynyt vasemmisto, jonka (SDP:n ja SKDL:n) keski-

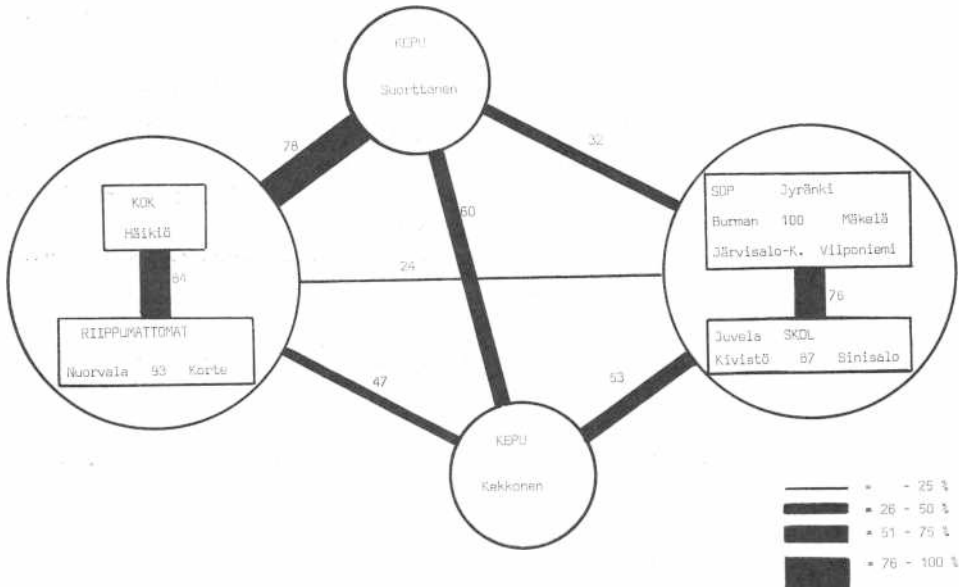
määräinen koheesio on 86 % sekä kokoomus ja riippumattomat, joiden välinen yksimielisyys on edellistäkin suurempi, 89 %. Näiden kahden »valtapoolin» välinen yhteys on varsin heikko, vain 20 %. Mielenkiintoiseksi muodostuikin keskustapuolueen edustajien välittävä asema oikeiston ja vasemmiston välillä. Kuviossa samoin kuin seuraavissa kuvioissa on keskustapuolueen välittävän aseman tarkemmaksi analysoimiseksi erotettu puolueen edustajat omiksi ympyröikseen. Tällä tavalla voidaan myös tarkastella puolueen sisäistä koheesiota, joka on monissa kysymyksissä hyvin pieni. Puolueen edustajien keskinäinen yksimielisyys jää kaikissa äänestystilanteissa 60 prosenttiin. Sulo Suorttanen on selvästi lähempänä poliittista oikeistoa (78 %) kuin poliittista vasemmistoa (30 %). Matti Kekkonen on sen sijaan lähempänä matemaattista keskustaa. Hänen yksimielisyysindeksinsä oikeiston kanssa on 52 % ja vasemmiston kanssa 58 %.

Valtiosääntökomitean välimietinnössä esitetyistä kannanotoista merkittävimmät koskivat ylimpien valtionelinten toimivaltasuhteita, eduskunnan

Taulukko 2. Valtiosääntökomitean jäsenten keskinäiset yksimielisyysindeksit ylimpiä valtioelimiä koskevilla äänestystilanteissa (N = 15).

	Nuorvala	Korte	Häikiö	Ehrnrooth	Tele	Merikoski	Vennamo	Kekkonen	Suorttanen	Jyränki	Burman	Järvisalo-Kanerva	Mäkelä	Vilponiemi	Juvela	Kivistö	Sinisalo
Nuorvala																	
Korte	93																
Häikiö	87	80															
Ehrnrooth	47	53	40	(7)													
Tele	67	73	67	60													
Merikoski	53	60	40	53	33	(13)											
Vennamo	40	33	33	60	40	47	(7)										
Kekkonen	47	40	53	20	40	20	27										
Suorttanen	80	73	80	40	80	33	33	60									
Jyränki	33	27	33	40	20	27	53	60	40								
Burman	33	27	33	40	20	27	53	60	40	100							
Järvisalo-K.	33	27	33	40	20	27	53	60	40	100	100						
Mäkelä	33	27	33	40	20	27	53	60	40	100	100	100					
Vilponiemi	33	27	33	40	20	27	53	60	40	100	100	100	100				
Juvela	13	20	13	47	27	33	60	40	20	80	80	80	80	80			
Kivistö	13	20	13	47	27	33	60	40	20	80	80	80	80	80	100		
Sinisalo	7	13	7	33	20	20	47	47	13	67	67	67	67	67	87	87	(7)

Kuvio 3. Riippumattomien sekä KOK:n, KEPU:n, SDP:n ja SKDL:n keskinäiset yksimielisyysindeksit ylimpiä valtioelimiä koskevissa valtiosääntökomitean äänestystilanteissa (N = 15).

sisäistä päätöksentekoa, omaisuuden suojaa sekä perustuslakikontrollia. Tämän kaltaisen kvantitatiivisen tutkimuksen kohteena voivat olla edellä luetelluista osakysymyksistä kolme ensimmäistä. Perustuslakikontrollia koskevissa kannanotoissa oli vain kaksi äänestystilannetta, joten se ei kvantitatiivisessa tutkimuksessa anna mielenkiintoista kuvaa. Tämä johtuu myös osittain siitä, että äänestystilanteista toinen oli jokseenkin keinotekoinen Veikko Vennamon ollessa yksin toisella kannalla koko muun komitean ollessa muuten yksimielinen. Siten perustuslakikontrollista syntyi vain yksi merkittävä äänestystilanne, kysymys parlamentaarisesta tai ulkoparlamentarisesta valvonnasta. Siinä jakautuma noudatti rajalinjaa sosialistiset ja porvarilliset jäsenet kuitenkin niin, että Matti Kekkonen äänesti vasemmiston kanssa.

Mielenkiintoisempaa on sensijaan tarkastella kolmea muuta keskeistä valtiosääntökysymystä yksimielisyysindeksien valossa: suhtautumista ylimpien valtioelinten toimivaltasuhteisiin, eduskunnan sisäiseen päätöksentekoon ja omaisuudensuojaan.

Ylimpien valtioelinten toimivaltasuhteet

Seuraavassa taulukossa (2) on esitetty jäsenten väliset yksimielisyydet, kun tarkastelun kohteena ovat ylimpien valtioelinten keskinäisiä toimivaltasuhteita

Taulukko 4. Valtiosääntökomitean jäsenten keskinäiset yksimielisyysindeksit omaisuuden suojaa koskevissa äänestystilanteissa (N = 7).

	Nuorvala	Korte	Häikiö	Ehnrooth	Tele	Merikoski	Vennamo	Kekkonen	Suorttinen	Jyränki	Burman	Järvisalo-Kanerva	Mäkelä	Vilponiemi	Juvela	Kivistö	Sinisalo
Nuorvala																	
Korte	100																
Häikiö	100	100															
Ehnrooth	86	86	86														
Tele	71	71	71	57	(14)												
Merikoski	43	43	43	43	29	(14)											
Vennamo	43	43	43	57	14	29	(43)										
Kekkonen	29	29	29	29	29	71	14										
Suorttinen	86	86	86	86	57	43	43	29	(14)								
Jyränki	0	0	0	0	14	29	0	57	0								
Burman	0	0	0	0	14	29	0	57	0	100							
Järvisalo-K.	0	0	0	0	14	29	0	57	0	100	100						
Mäkelä	0	0	0	0	14	29	0	57	0	100	100	100					
Vilponiemi	0	0	0	0	14	29	0	57	0	100	100	100	100				
Juvela	0	0	0	0	14	29	0	57	0	100	100	100	100	100			
Kivistö	0	0	0	0	14	29	0	57	0	100	100	100	100	100	100		
Sinisalo	0	0	0	0	14	29	0	57	0	100	100	100	100	100	100	100	

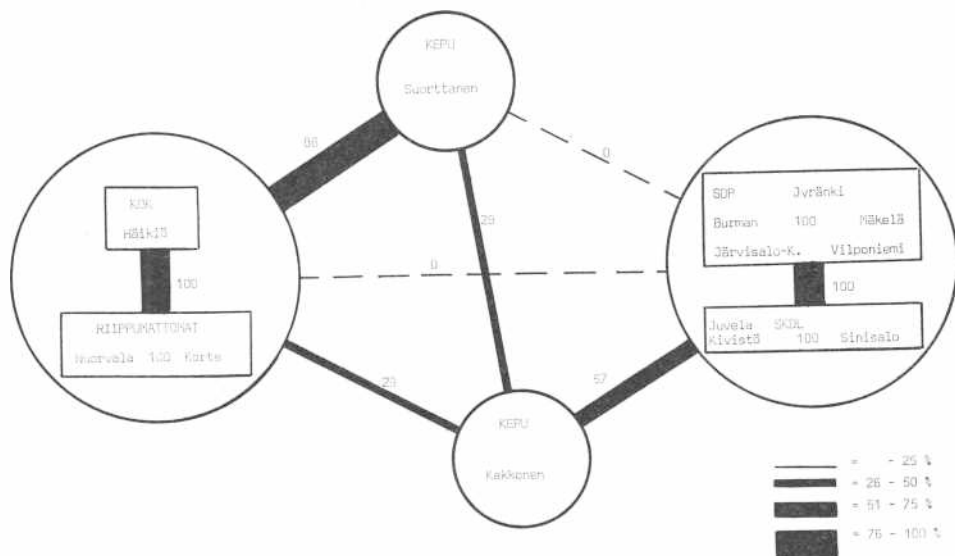
tilanteessa samalla kannalla. Myös Matti Kekkonen suuri yksimielisyys (78 %) SDP:n jäsenten kanssa kannattaa huomata. Keskustapuolueen toinenkin edustaja, muissa kysymyksissä lähellä oikeistoa liikkunut Sulo Suorttinen on yli puolessa äänestystilanteista ollut samaa mieltä SDP:n kanssa. Tämä vaikuttaakin osakysymykseltä, jossa vasemmiston ja keskustan koheesio on suurin. Erityisesti keskustapuolue on monissa eduskunnan sisäistä päätöksentekoa koskevissa uudistusvaatimuksissa lähellä vasemmistoa.

Omaisuiden suoja

Jos edellä esitetyissä osakysymyksissä voitiin yleensä saavuttaa vielä joitakin yksimielisiä näkemyksiä porvarillisten jäsenten ja vasemmistoa edustavien välillä, niin omaisuudensuojaa koskevissa kysymyksissä (mietinnön luku 14.5)

Kuvio 5. Riippumattomien sekä KOK:n, KEPU:n, SDP:n ja SKDL:n keskinäiset yksimielisyyssindeksit omaisuuden suojaa koskevissa valtiosääntökomitean äänestystilanteissa (N = 7).

tapahtui voimakas polarisoituminen. Seuraavassa on tätä koskeva taulukko (4) ja lukuarvoja selventävä kuvio (5).

Taulukosta ja kuviosta voidaan nähdä, että komiteassa on selvästi muodostunut kaksi valtapoolia; erityisesti kokoomuksen ja riippumattomien muodostama oikeistolainen näkemys, johon liittyvät läheisesti myös perustuslaillisten Ehrnrooth ja keskustapuolueen Suorttanen, sekä sen vastapooli SDP:n ja SKDL:n yhteinen vasemmistolainen näkemys. Vasemmiston sisäinen koheesio on 100 prosenttia. Sama täydellinen yksimielisyyttä vallitsee myös kokoomuksen edustajan sekä ns. riippumattomien jäsenten välillä. Näiden valtapoolien välillä vallitsee puolestaan täydellinen erimielisyyttä, ne eivät ole voineet yhtyä yhdessäkään omaisuuden suojaa koskevassa äänestystilanteessa.

Keskustapuolueen edustajien välinen hajonta on omaisuudensuojaa koskevissa kysymyksissä ilmeinen. Kun Sulo Suorttanen on 86 prosenttisesti samaa mieltä oikeistoryhmittymän kanssa, on Matti Kekkonen puolestaan 57 prosenttisesti vasemmiston kannalla. Näiden samaa puoluetta edustavien jäsenten keskinäinen yksimielisyyssindeksi on vain 29 prosenttia.

Veikko Vennamo on erityisesti omaisuuden suojaa koskevissa kysymyksissä esittänyt kannanottoja, joissa on jäänyt yksin. Vennamo on peräti 43 prosentissa omaisuuden suojaa koskevista kannanotoista ollut yksin omassa kannassaan.

Yhteenveto

Valtiosääntökomitean runsaat kolme vuotta kestäneen työn aikana on tapahtunut runsaasti poliittisia siirtymiä, jotka ovat aiheuttaneet myös muutoksia komitean kokoonpanossa, viimeksi heinäkuussa 1974. Näiden ilmisiirtymien lisäksi tulee kuitenkin kiinnittää huomiota piileviin poliittisiin yhteyksiin, jotka välimietintöä kvantitatiivisesti tarkastellen voidaan havaita. Tällainen yhteys on selvimmän tietysti mitattavissa niiden jäsenten kohdalla, jotka on komiteaan nimetty puolueista riippumattomina asiantuntijoina. Tarkasteltaessa erityisesti komitean puheenjohtajana toimineen ylimmän riippumattoman hallintotuomioistuimen, KHO:n presidentin Aarne Nuorvalan sekä oikeusministeriön kansliapäällikön Kai Kortteen käyttäytymistä komitean välimietinnön äänestystilanteissa, ei voida välttyä havaitsemasta näiden korkea yksimielisyysindeksiä kokoomuksen edustajan Juuso Häikiön kanssa. Näiden yksimielisyysarvo on mietinnön kaikki äänestystilanteet huomioiden samaa luokkaa kuin yhtenäisenä pidetyn vasemmiston sisäinen yksimielisyys. Kun sitten tarkastellaan mietinnön keskeisimpiä kysymyksiä, havaitaan kokoomuksen ja riippumattomien välillä yleensä korkeampi yksimielisyys kuin vasemmiston sisäinen koheesio. Tästä on pääteltävissä, että ne kysymykset, joissa riippumattomat jäsenet ovat olleet erimielisiä kokoomuksen edustajan kanssa ovat olleet vähemmän keskeisillä alueilla. Asiallisesti ottaen kokoomuksen poliittinen paino komiteassa on ollut selvästi suurempi kuin yksi jäsen.

Toinen välimietinnöstä ilmenevä piirre on keskustapuolueen edustajien keskinäinen erimielisyys useissa keskeisissäkin kysymyksissä. Erityisen selvästi tämä näkyy omaisuuden suoja koskevilla kannanotoilla, mistä kysymyksestä voidaan tällä perusteella odottaa vaikeata puolueen päättävälle elimelle. Yleensäkin keskustapuolueen sisäinen hajautuma on vaikeuttanut sen spekulointia, mitkä uudistukset eduskunnassa voitaisiin saada läpi. Osittain tätä on vaikeuttanut myös useiden pienpuolueiden edustajien lukuisat omat yksinäiset kannanotot. Lopullisessa päätöstilanteessahan joudutaan viimein valitsemaan kahdesta vaihtoehdosta.

Kuten edellä esitetystä on käynyt ilmi, on tässä esityksessä tyydytty tarkastelemaan välimietinnön kannanottoja lähinnä vain kvantitatiivisesti. Kannanottojen sisällölle ei ole pantu esityksessä muuta painoa kuin se, että tarkastelussa on päähuomio kiinnitetty keskeisimpiin komitean kannanottoihin. Sen sijaan vielä ei ole tarkasteltu sitä, minkälaisissa kysymyksissä *näillä alueilla* on havaittavissa yksimielisyyksiä/erimielisyyksiä komitean jäsenten ja ryhmien välillä. Edellä esitetyt taulukot on lisäksi laskettu puhtaasti mietinnössä esitettyjen vaihtoehtojen pohjalta miettimättä esimerkiksi sitä, kuinka samansisältöisiä jotkut eriäviksi merkityt kannanotot tosiasiassa ovat.

Systemaattiseen kvalitatiiviseen — sisällölliseen — tarkasteluun ei tässä ole mahdollisuutta. Eräitä hajahuomioita voidaan kuitenkin esittää.

Ylimpien valtioelinten välisiä toimivaltasuhteita koskevassa kvantitatiivisessa kannanottojen tarkastelussa havaittiin vasemmiston keskinäisen koheesion olevan mietinnön kokonaisuuteen katsoen suhteellisen vähäinen. Erimielisyydet vasemmiston sisällä SDP:n ja SKDL:n jäsenten välillä ovat koskeneet ennen muuta eduskunnan valintaan liittyviä kysymyksiä: sosialidemokraatit vaativat alueellisen vähimmäisedustuksen nykyistä paremmin turvaavien mallien kehittämistä, kun taas SKDL pitää alueellisen vähimmäisedustuksen toteutumista nykyisellä tavalla riittävänä. Sosialidemokraatit kannattavat myös äänikynnyksen asettamista eduskuntavaalissa, kun SKDL vastustaa sitä. SKDL haluaisi lyhentää eduskunnan vaalikauden takaisin kolmeen vuoteen, kun neljän vuoden vaalikausi tyydyttää SDP:ta. Kaikissa mainituissa kysymyksissä SDP on ollut komitean enemmistön edustamassa kannassa SKDL:n ollessa vastaavasti vähemmistössä, ei kuitenkaan yksin. Vasemmiston sisäistä rintamaa rikkoi tässä mainituissa ylimpiä valtioelimiä koskevissa kannanotoissa myös kaksi muuta kysymystä, joissa rajalinja ei tosin ollut SDP:n ja SKDL:n välillä, vaan Taisto Sinisalon ja muun vasemmiston välillä. Nämä kysymykset koskivat tasavallan presidentin valinnalle asetettavia rajoituksia ja presidentin ulkopolittista valtaa. Vasemmiston erimielisistä kannanotoista tässä pääkohdassa on todettava, että kysymys on ollut todellisesta erimielisyydestä, sillä äänestystilanteissa on ollut aina vastakkain vain kaksi kantaa lukuunottamatta tasavallan presidentin ulkopolittista valtaa koskevaa kysymystä.

Toisin on ollut laita vasemmistoa yksimielisemmän oikeiston — kokoomuksen ja ns. riippumattomien jäsenten — erimielisten kannanottojen kohdalla. Kun Nuorvalan ja Häikiön välillä oli tässä asiaryhmässä esitetyistä 15 äänestystilanteesta vain kaksi erimielistä kantaa, ne eivät kumpikaan olleet vastakaisasetelmia, vaan äänestystilanteita, joissa oli esitetty kolme kantaa. Molemmissa tapauksissa — erimielisistä kannoistaan huolimatta — sekä Häikiö, että Nuorvala olivat myös erimielisiä vasemmiston kanssa.

Eduskunnan sisäistä päätöksentekoa koskevissa kysymyksissä oli havaittavissa keskimääräistä laajempaa »kansanrintaman» yksimielisyyttä. Sulo Suortanenkin, joka useimmissa äänestystilanteissa koko mietintöä ajatellen on ollut erimielinen vasemmiston kanssa on tässä osakysymyksessä yli puolessa äänestystilanteista samaa mieltä SDP:n kanssa ja lähes puolessa samaa mieltä myös SKDL:n kanssa. Erityisesti yksimielisyyttä näyttää olevan eduskunnan aloitevaltaa koskevissa kysymyksissä. Keskustapuolue on yksimielinen vasemmiston kanssa siitä, että valiokunta-aloite tulisi ottaa käyttöön eduskunnan uutena aloitemuotona. Yksimielisyys jatkuu sosialidemokraattien kanssa vielä siinäkin, ettei ryhmä- ja valiokunta-aloitteiden lisäksi tarvita muita uusia aloitemuotoja SKDL:n edustajien kannattaessa vielä yhteisaloitteen käyttöönottoa. Edelleen keskustapuolueen ja vasemmiston edustajat ovat yksimielisiä siitä, että uudet aloitemuodot, ryhmä- ja valiokunta-aloite, olisivat tasavertaisia hal-

lituksen esitysten kanssa, eikä niiden tekemistä sidottaisi myöskään määräaikaan. Sinisaloa lukuunottamatta rintama on yhtenäinen vielä siinä, että lakiehdotusten nykyistä laajempaa muutos- ja täydennysoikeutta ei olisi sallittava yksityisen kansanedustajan rinnakkaisaloitteen pohjalta.

Kovin etäällä eivät keskustapuolueen edustajat ole olleet vasemmistosta myöskään määräenemmistöä koskevissa kysymyksissä. Matti Kekkonen äänesti perustuslainsäätämisyjärjestyksestä äänestettäessä muodollisesti vasemmiston mukana kun taas Sulo Suorttanen äänesti oikeiston päävaihtoehdon mukaan. Kuitenkin molempien oma kanta poikkesi jossain määrin päävaihtoehdoista siten, että kumpikin olisi valmis lieventämään määräenemmistövaatimuksia jossain määrin. Molempien ehdotus kiireelliseksi julistamiselle oli mietinnössä 3/4 enemmistön saavuttaminen, kun vasemmisto ehdotti 2/3 enemmistöä ja oikeisto halusi pysyttää nykyisen 5/6 enemmistön. Matti Kekkonen olisi lisäksi valmis laskemaan perustuslakikysymysten lopullisen hyväksymisen määräenemmistövaatimuksen 11/20:aan, kun vasemmiston näkemyksen mukaan vaalien jälkeisessä eduskunnassa riittäisi yksinkertainen enemmistö. Tässä kohden Sulo Suorttanen ei ollut valmis tinkimään, vaan äänesti oikeiston mukana nykyisen 2/3 enemmistövaatimuksen puolesta.

Yksimielisyys keskustapuolueen ja vasemmiston edustajien välillä saavutettiin myös pohdittaessa tarvitaanko perustuslakiin erityisesti suojattuja oikeuksia. Yhteinen kanta oli, että eräät perustavaa laatua olevat oikeudet tulisi kansalaisille turvata tavallista perustuslakimenettelyä voimakkaammin.

Omaisuuksien suoja koskevissa äänestystilanteissa oli korostuneesti kaksi valtapoolia; oikeistolainen ja vasemmistolainen näkemys. Niiden välinen yksimielisyys oli olematon. Tätä aluetta koskeviin äänestystilanteisiin muodostui useimmiten kolme mielipidevaihtoehtoa. Usein kysymyksessä oli kuitenkin pikemminkin poliittinen halu muodostaa omia kantoja kuin todellinen erimielisyys, joka olisi tehnyt mahdottomaksi yhtymisen jompaan kumpaan kahdesta päävaihtoehdosta.